

Varför behövs kristna skolor?

Sekulariseringens tsunami synes ha ödelagt det mesta av den gamla svenska beslutsamheten och viljan att ge det uppväxande släktet en kristen uppföstran och utbildning. En skolutplaga av katekesen fanns ännu när redaktören var ung, men är i dag ett minne blott. Men om ingen ändring skett efter det att dessa rader skrivs, innehåller missionsbefallningen alltjämt Jesu ord: "och lär dem att hålla allt som jag befallt er." Det är inte mycket att ta fel på, kan man tycka. Är det den sista punkten vi tvivlar på? "Och se, jag är med er alla dagar till tidens slut?" Rektor Fredrik Sidenvall visar i denna artikel om kristna skolor på en möjlig handlingsväg för oss. Artikeln har tidigare varit publicerad i den finska tidskriften *Kristet Perspektiv* nr 1-2020, s. 9–10.

Fram till den nya läroplanen Lgr -68 ingick kristendomsämnet i alla skolor i Sverige. Morgonandakt med psalmsång kunde förekomma fram till 1970. Inriktningen på skolans kristendomsundervisning hade dock radikalt förändrats redan 1919 då Martin Luthers lilla katekes ersattes av framför allt Bergspredikans etik som den uppfattades och tolkades av liberalt inriktade teologer. Kvar fanns dock även den bibliska historien och de delar av den som aktualiserades av kyrkoårets stora högtider.

De första skolorna utanför det ordinarie skolväsendet, som bildades i Sverige, var

inriktade på att förbereda pojkar med en prästkallelse för deras teologiska utbildning och för att befästa deras tro. *Fjellstedtska skolan* i Uppsala grundades 1864 och bestod fram till 1982. *Göteborgs Enskilda Gymnasium* för blivande präster, *Prästgymnasiet i Göteborg* grundades 1924 och fortlever nu som *L M Engströms Gymnasium* i Göteborg.

Med den nya läroplanen från 1968 avskaffades kristendomsämnet och ersattes av ämnet religionskunskap. Som en reaktion på detta arbetade Hugo Gustafsson och Josef Axelsson på att grunda en evangelisk-luthersk grundskola i Göteborg. Det resulterade i *Vasaskolan*, som i dag är en blomstrande grundskola i Göteborgs innerstad. Några år senare tog kretsar inom *Bibeltrogna vänner* initiativ till *Solängsskolan i Örkelljunga* som också är vad som nu kallas F-9-skola, alltså en grundskola med tio årskurser från förskoleklass till årskurs 9.

Här är nu inte syftet att teckna de kristna skolornas historia i Sverige men att fundera över varför de behövs och varför det behövs fler. Teologiskt kan man motivera kristna skolor utifrån två till synes konkurrerande principer i Guds verk. För det första: I sin skapelse av människan har Gud

utformat oss till sociala varelser som fortsätter att skapas – först genom anknytning till våra föräldrar och andra vuxna – men sedan formas vi också i lek och bråk och samvaro med andra människor, inte minst jämnåriga. De spegelneuroner som finns i våra hjärnor gör att vi omedvetet lär oss och härmar efter andra. Så ska det vara i vår barndom för att vi ska bli hela och välfungerande människor.

För det andra: Genom frälsningens verk formar oss Gud med sin särskilda uppenbarelse i Kristus och i den Heliga Skrift genom den Helige Ande. Detta ställer oss kristna, ibland redan som barn i ett utanförskap och främlingskap i världen. Därför gäller regeln att leva i världen men inte av världen. Kristna föräldrar måste ofrånkomligt brottas med bägge dessa principer som ibland konkurrerar med varandra. Ytterst blir frågan: Hur mycket av kristen fostran och undervisning vågar vi ge våra barn? När försätter detta våra barn i konflikter och socialt utanförskap i ett allt mer sekulariserat samhälle?

I en debattartikel i *Kyrkans Tidning* skrev för ett par år sedan förre domprosten Anders Alberius en mycket viktig text om detta.¹ Han återoppar bland annat undersökningar som gjorts i England:

”Några siffror från England kan utan svårighet appliceras på vår situation. Majoriteten av föräldrar, 59 procent, väljer enligt theosthinktank.co.org, att inte ge sin egen religiösa övertygelse vidare till sina barn. 25 procent säger att de är rädda för att deras barn skulle få svårigheter i skolan. 31 procent säger att de skulle vilja se att deras barn får deras tro på en gud eller högre makt.”

Den här undersökningen gällde alltså ett tvärsnitt av föräldrar i Storbritannien oavsett deras tro och övertygelse. Färre än en tredjedel svarar alltså att de vill utföra det som är kärnan i alla historiska kulturers och religioners fortlevnad: att tradera tro och traditioner till sina barn. På en följdfråga – varför de inte vill föra sin tro vidare – blir det största enskilda svarsalternativet att de är rädda för att barnen ska hamna i utanförskap i skolan. Skapelseordningen, där barn utvecklas i öppet samspel med andra, kommer här före en religiöst begrundad kallelse att ge vidare en särskilt uppenbarad kunskap och det liv som följer med det.

Alberius går vidare och refererar en undersökning som särskilt riktade sig till aktiva kyrkokristna i Church of England:

”Liknande resultat blev det när föräldrar som identifierade sig som kristna tillfrågades; 36 procent skulle vilja att deras barn fick deras tro. När praktiserande anglikaner tillfrågades sa inte särskilt överraskande betydligt fler, 69 procent, att de önskade att deras barn som vuxna hade deras kristna tro. Det kan jämföras med muslimska föräldrar med 85 procent och ateister med 15 procent, som sa sig vilja se sin egen tro hos sina barn som vuxna.”

Även en knapp tredjedel av utövande kristna är beredda av förvägra sina barn en kristen fostran. Observera motsvarande siffror för muslimer och ateister. Vi har anledning att tro att de sociala riskerna i skolan spelar en viktig roll även här.

För snart hundra år sedan fanns det alltså i Sverige två gymnasier för att säkerställa att det skulle finnas präster i framtiden. I dag måste vi i det allt mer avkristnade Norden

Länge har kyrkorna hoppats på att deras lilla andel av en marginal av barnens och de ungas fritid skulle göra susen.

ställa oss frågan om det i framtiden kommer att finnas kristna lekmän som samlas till gudstjänst? Länges har kyrkorna hoppats på att deras lilla andel av en marginal av barnens och de ungas fritid skulle göra susen. Inget tyder på det i dag.

För en framtida kyrka behöver vi bygga på familjernas trädning och förverkligande av kristet liv och kristen tro. Men för att föräldrar ska våga ge sina barn en trygghet och rik kristen fostran behöver föräldrarna veta att det finns skolor där deras barn också som kristna kan känna sig trygga och känna sig hemma. Barn behöver så småningom finna likasinnade utanför familjen för att också känna framtidshopp. Kyrkans historia känner visserligen barnmartyrer men det kan inte vara kyrkans och de kristna föräldrarnas syfte att försätta sina barn i en martyrsituation. Innan man ger ut sitt liv för andra måste man först ha fått ett liv, alltså fått utvecklas och byggas upp som människa och som kristen. Undantagen får Gud ansvara för. Bygga upp har sin tid och riva ned har sin.

När vi bygger upp kristna skolor så har det alltså stor betydelse att kristna föräldrar vet att någon gång i framtiden, på grundskolan eller i gymnasiet, kommer deras barn att kunna finna medkristna som de kan dela sin tro och sitt liv med.

Hur ska vi förstå en kristen skolas uppgift? Hör den till det världsliga eller andliga regementet? Gäller saken här skapelse eller frälsning! Detta är mycket viktiga frågor att ställa sig om man vill ge sig in i arbete med kristna skolor.

För min del har jag kommit fram till att varje skola, också den profilerat kristna, hör till skapelsens sfär. Här *utförs* en del av Skaparens goda verk att förädla människan

genom utbildning, fostran och socialt samspel. Därmed hör skolan också till det världsliga regementet. Därför ska verksamheten styras i första hand av en nations lagar och ordningar för skolan. Verksamheten ska ledas utifrån sinnen och förnuftets utforskande av den allmänna uppenbarelsen i skapelsen och historien. Det här betyder att en skola med kristen profil har goda förutsättningar att skänka kristna elever, men också många andra, vad de behöver som skapade varelser. Men en kristen skola bereder också rum för att Gud ska få utföra högra handens verk, det vill säga frälsningens verk. Därför "perforeras" den kristna skolans schema av utrymmen som ställs till den kristna kyrkans förfogande. Konkret kan det antingen vara förkunnare utifrån eller medarbetare på skolan, som under ett avgränsat moment medvetet går från det världsliga regementet till det andliga, från förnuft till tro, från allmän uppenbarelse till den särskilda. Genom dessa inskott får elever och medarbetare nåd och kraft att växa eller behållas i tro, hopp och kärlek.

Elever och föräldrar får i den kristna skolan se ett alternativ till sekularismen. Denna livshållning handlar ju inte i första hand om att uttradera den kristna tron utan om att uttradera den kristna tron från det offentliga rummet. En kristen skola är alltså en icke-sekular offentlighet – därför får kyrkan finnas med i vardagslivet; tron isoleras inte till det privata utan får komma till uttryck i det offentliga.

Ur förnuftets perspektiv, vilket ju är viktigt för oss i skolans värld, vet vi att känslan av sammanhang och mening främjar hälsa och inläring. Det har förts i bevis av socialmedicinaren Aron Antonowsky (1923–

1994) bl a i hans bok *Hälsans mysterium*. Att främja en känsla av sammanhang och mening genom att låta eleverna ta del av kristen förkunnelse kan *därför* också motiveras psykologiskt och pedagogiskt.

Vi vet ju också att ingen människa, inte heller den som är kristen – kanske inte ens den som är prästvigd (obs! självironi) – har svar på alla frågor. Alla brottas vi med att få ihop en helhet av det vi vet utifrån vårt förnuft och utifrån vår tro. Våra barn möter i skolor både från lärare och elever angrepp på den kristna tron. Att i en kristen skola kunna ta upp sådana frågor där många kämpar med att få ihop sin världsbild har sin betydelse. Kanske är det av än större betydelse att kristna barn och ungdomar får uppleva andra jämnåriga, som lyssnar till Guds ord, sjunger och ber.

Om man däremot tänker att all undervisning på en kristen skola ska stå i överensstämmelse med kristen tro och att eleverna ska få uppleva en världsbild utan motsägelser saknar man egentligen förutsättningar att bedriva en skola inom ramen för ett offentligt finansierat eller reglerat utbildningssystem. Det är rimligt att undervisning också på kristna skolor följer läroplaner och vilar på vetenskaplig grund. Naturligtvis ska man ha en beredskap att ta upp frågor som väcks när man upplever en kollision med en kristen övertygelse.

De hårda politiska angrepp på konfessionella skolor som vi har upplevt i Sverige de senaste åren är ett bakvänt vittnesbörd om hur oerhört viktigt det är för kyrkans fram-

tid att vi bygger upp och uppehåller kristna skolor i vårt land. Att vara kristen uppfattas av inte så få unga som något som ger en människa låg status. De kristna skolorna måste därför sträva efter en hög kvalitet och att inte kunna beskrivas som skolor med låg kvalitet.

Mot den här bakgrunden är det också viktigt att minnas att kristna skolor har som sitt syfte att bedriva utbildning, inte att skapa social välfärd. Om de diakonala ambitionerna på en kristen skola tar över, så att man främst satsar på att, i den kristna kärlekens namn, ta in svaga elever och elever med särskilda behov, finns risken att man till slut inte hjälper någon eller att man utnyttjar barnen för att hjälpa andra barn. Självklart ska en kristen skola ta emot alla slags elever men man måste verkligen pröva vilka pedagogiska utmaningar man klarar av och fundera över hur man skapar en miljö som verkligen främjar lärande och studiero.

Utöver kristna skolors betydelse för kristna elever och deras föräldrars frimodighet att dela sin tro med barnen hemma och i kyrkan måste vi också framhålla betydelsens av att bereda arbete till kristna lärare och andra medarbetare som i sin gemenskap på arbetsplatsen kan växa i tro och frimodighet.

Rätt utformat kan arbetet med kristna skolor alltså vara ett arbete för Guds rike.

Fredrik Sidenvall

Rektor för LM Engströms Gymnasium, Göteborg